Був Святий вечір на чужині, у нічім не схожий на той, у рідному краю, коли як ладан в'ється осанна по горах і долинах, а небеса відбиті у людській душі сіяють, мов вічно молода мрія. Не було снігів: нетіч на багнюках вилискувалася ржавим зеркалом, хмари повзли з ненавистю і гнали перед собою, як настирливих собак, усі смутки чужини.

Я стояла перед вікном і притомлено дивилася на поля, витягнені безконечними повісмами, на сяйливий туман, що переливався над ними, і нагло стала вся увагою, цікавістю, унесенням... Он там біля купки бересту, розп'ятого голими раменами, над задимленою струйкою, йшло над землею рожеве світельце. Здалека у перловім сутінку видно було, як воно часом дрижало, хилилося в сторону, мов від наглої знемоги, але все йшло над землею, на висоті. Музичний гомін, як струмкове дзюркотання, нісся обіч нього й особливо ударяв ухо: ні то був плач радості, ні то оклики побіди... Начертані виразно й тонко, як живий очерет, якісь тіні йшли за отсею юрею, йшли...

Небо і земля, небо і земля нині торжествують!

Під моїм вікном облога молодих голосів, невчених, як птичі, але достроєних на волосинку. Колядники! Мій кожний атом уронив сліпучу іскру. Душа, приспана по-научному, рухом вилискливого маятника занила... Пропав гіпноз, вислід довгих зусиль, байдужість, що затискаю п'ястук, забуття однозвучне зі стоїцизмом на силу — все в мені стало нараз тисячоокою пам'яттю, теплом живої крові, розгойданим унесенням смислів...

Колядники!

Я отворила вікно, кинула якийсь гріш, заходила нерівно по пустій кімнаті — і пішла навмання у сутінок зими.

Ходім зі мною, душе моя, шукати похмілля.

— З дороги, брачіку Тана!

Космацький ґазда з табалою через плече, почерканий в безліч брунатних морщин, як бонз, виводить трагічний танок кругом самого себе.

Вона в'юнка, оксамитна, ніби ласиця, з темною тінню між брівми, йде перед ним у легких підскоках і славословить утіху:

— Ох, як весело, як весело!

Служки під образами грають у карти, блискають серця з карміну, червоні мушлі на пісках сонячного острова. Одна чиясь рука замінена протезою і одіта в сіру рукавичку.

— Можна до вас?

У дверях станула незнакома.

— Гі-гі-гі! ох! гину! — сміялася танечниця.— Чому не можна? Боже, татку рідний! Ми ж ваші, ми ж ідіоти!

Гостя усіла на пустій лавці, поклала книжку на колінах і мовчала.

— Якась писарка,— замітив подратовано Федір Головатий.— Мабуть, пише людей додому. Обманюють нас пани від паски до коляди.

Його слова зробили враження. Кожний зупинився там, де стояв. Йно в'юнка Маруня в легких підскоках була вже тут, перехилила голову через плече незнакомої, спробувала всунути голову під її рам'я, як звірок, шукаючий пестощів, і роздумалася. На колінах незнакомої лежала книжка.

— Господи! То тому добре, хто письменний! Ви знаєте читати, правда? Напишите один листок і дасьте мені?

Як з криці точене рам'я піднесла вгору, обняла з чулою обережністю шию писарки і дуже делікатно поцілувала її в ухо.

Та глянула на неї, пригадала щось і стала живо намічувати наївний рисунок на білому листкові.

— Ей-ей! Церковця, бігме! Цвинтар, хрестики поперевертані!.. А он вогонь... війна!

Хиляла собою, як вутлий колосок, битий бурею.

— Дивіть-но, дивіть!

Люди стали бігти, мов причаровані. Панас Дудка, рябий, з обличчям гей виструганим із дерева, біг і собі, тягар плечей, зігнутих у дугу, опирав на костурі, ще й налягав на нього обома старечими руками. Його ходу чути було здалека, як сопіння молотильниці.

— Сусе! Церковця… Корівка біля хвірточки, небога… А се – військо… о, шварма! Бідна худібка! Як то мече собою, не знає, що діяти… Акуратно, як ми на Гмінді! Гей – а се по якому? Таж то ніби наша Красуля, що? То ніби так, міркуєте, Федю, як у Сажавці, тут горбочок, а там смерічки і Кубове поле?

Се йде радісний легіт душами, сонце розхлюпується по білих косах, по ріни — надії, колисані під серцем, плачуть.

— Ой! — береться за голову й хлипає від щастя Федір Головатий.— Додому пишуть!

Ходить, спохитуючися з боку на бік, як качечка, готов миттю у голий світ.

Другий, блідий гей видиво, проводить його зависним окликом:

— То-то будете тішитися з вашою Марією!

— Ой, буду тішився! — признає з силою.— Що буду, го буду. В чоботи взуюся, свитку на себе, та й до Коломиї.

— Ох-го-го! — регочуться розбавлені санітети.— Федоре, ти куди?

А інші кружляють роєм, як бджоли.

— Тебе вже писали, Андруню, що?

— Писали, брачіку. На самім вершечку намічений.

Витаються з захватом, як діти. Слова ридають, від щастя понад міру.

— Чекайте, братчики! Нехай і я поговорю!

Між ліс рук, плечей, колін вховзується блідий, задиханий парубок, сяйливі очі звернені косом від непевності.

— А одіння ж додому де? А хліб де? — розвів руками в радіснім дрижанні.

— Бог з вами, люди! Хто тут і де говорить за дім?

— Ми всі говоримо, ми всі!

Розгойдалися, б'ють об позлотисті піски весняні води, нанесені з верхогір'я. На одно дрогнення серця світ чиниться повен красот.

— Сусе Христе, ти, що паличку маєш! Матінко Божа, що в спідниці красій! І ти, свята Варваро, кучерява, як колись в капелюсі. Пусти мене з гайворонськими людьми додому, Тройце святая!

Обгорілий димом безумного богомілля хтось там цілвав землю, навхрест розпростертий, та ждав, щоби небо відкрилося і вийшли звідтам крилаті полки проводжати його, вічного наймита, аж там, де сивий тато у засніженім лісі рубає дерево сам один...

Але не було видно нікого — тільки вечірня зоря перед вікнами взяла собі за крила дві хмари в півнеба і розглядала з висот тугу пропащої людини.

Я плакала ніччю крізь сон, та в моєму серці стало тихо, ніби в глибокому лісі зимою. Голубий сутінок нового дня стелився над світом, як мене збудило дивне почуття: хтось прислонив світло полою киреї та ухилював непевно дверей, як Борджія з солодощами в шепоті й кинджалом, схованим у рукав. Спохитнувся на обломках стручених кольон, станув та розглядав з-під насуплених вій храм, засипаний жужелицею. Від пекельної жари потріскали там обличчя святих, повикручувалися, мов у спазмі, щирозолоті скапи сонць над їх єратичними головами і витекло в сміття та мерву любастрове панікадило перед розп'яттям Бога...

Згарища...

Так, згарища, духу руїни! Але крізь бійниці, розвалені аж до основ і диким галапасом оброслі, світає молодий день з його чистим золотом, видно білі стовпи безконечних доріг у всіх напрямах, вгору і вниз, між землею й небом,— видно легенькі, як мисль, мости на веселих водах, що по них поранкова хвиля кладе світла тихі... і довгі... а на кінці просторів,

там, де тільки можна догадуватися родимих лісів на обрії, видно, як, прислонивши руками очі, потемнілі від мук невимовних, товпою ждуть мене...

Прийду!